

Avohuollon lääkitysturvallisuuden kehittäminen Valo-raporttien avulla: Biologiset lääkkeet

Kyllönen H^{1,2}, Koskenkorva T¹, Vainio M¹, Kallio S¹, Mäkinen E²

¹ Suomen Apteekkariliitto ² Helsingin yliopisto, Farmasian tiedekunta, Kliinisen farmasian ryhmä

1. JOHDANTO

Lääkityspoikkeamat heikentävät hoidon laatua, lisäävät kustannuksia ja voivat aiheuttaa potilaille haittaa ⁽¹⁾. Apteekeissa otettiin käyttöön potilasturvallisuuden vaaratapahtumailmoittamista ja avohuollon lääkitysturvallisuuden kehittämistä varten HaiPro-raportointijärjestelmä syyskuussa 2021 ⁽²⁾. Järjestelmä on ollut tätä aiemmin laajasti käytössä sosiaali- ja terveydenhuollossamme.

Valo-raportit ovat Suomen Apteekkariliiton lääkitysturvallisuusaiheisia raportteja apteekkeille, apteekkien yhteistyökumppaneille ja muille sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille ⁽²⁾. Raporttien tavoitteena on tukea poikkeamista ja vaaratapahtumista oppimista sekä innostaa lääkitysturvallisuustyöhön. Itse pistettävien ihonalaisesti annosteltavien biologisten lääkkeiden käytön lisääntyminen avohuollossa ja apteekkiavun käyttöönnotto loivat tarpeen aiheeseen keskittyvälle raportille ⁽³⁾.

2. TAVOITTEET

Tavoitteina oli tunnistaa biologisiin lääkkeisiin liittyviä lääkitysturvallisuusriskejä ja laatia havaintojen pohjalta Valo-raportti.

3. MENETELMÄ

Retrospektiivisessä tutkimuksessa analysoitiin apteekkien HaiPro-ilmoituksia ajalta 9/2021–7/2024. Aineisto rajattiin lääkeaineiden anatomis-terapeuttis-kemiallisen (ATC) -luokituksen perusteella, ja määrällinen, kvantitatiivinen analyysi toteutettiin Excelillä. Lisäksi avoimia kuvauksia sisällytettiin nimettöminä Valo-raporttiin konkretisoimaan HaiPro-aineiston keskeisiä havaintoja ⁽⁴⁾.

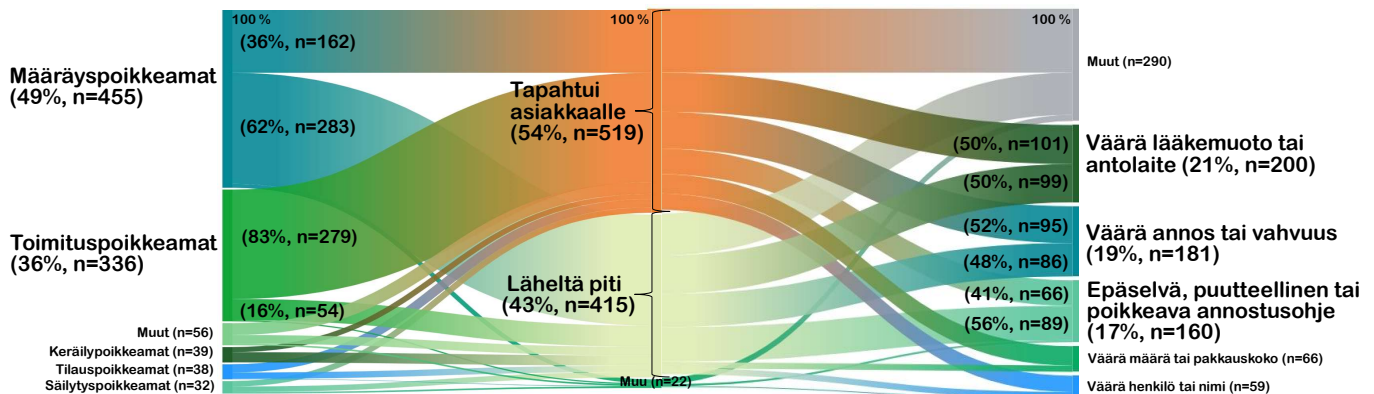
4. TULOKSET

Biologisiin lääkkeisiin liittyi 3 % (n= 956/ 32 568) ilmoituksista. Noin kolmasosa määräyspoikkeamista (36 %, n= 162/ 455) ja suurin osa toimituspoikkeamista (83 %,

n= 279/ 336) saavutti potilaan (Kuva 1). Yleisimpiä olivat annostukseen, antolaitteeseen, lääkemuotoon tai vahvuuteen liittyvät poikkeamat. Tutkimusaineistossa esiintyi 54 eri vaikuttavaa lääkeainetta (API), joista merkittävimmät olivat semaglutidi ja insuliinit (51 %, n= 484/ 956) ⁽⁴⁾. Yksi tyypillinen tapausesimerkki on kuvattu alla:

Farmaseutti huomasi, että semaglutidi-injektion annostus ei ollut tavanomainen. Lääke on tarkoitettu pistettäväksi ihon alle kerran viikossa, mutta reseptissä se oli määrätty päivittaiseen käyttöön, kuten suun kautta otettava semaglutidi tai pistettävä liraglutidi. Apteekista soitettiin lääkkeen määränneelle lääkärille, joka korjasi annostusohjeen.

Tulosten pohjalta julkaistiin Valo-raportti joulukuussa 2024. Raportin käyttöönoton tueksi apteekkeille järjestettiin webinaari. Helmikuussa 2025 lääkitysturvallisuusvastaaville toteutetun kyselyn (vastausprosentti 43, n= 277/ 643) mukaan 44 % apteekkeista (n= 116/ 277) oli hyödyntänyt raporttia käytäntöjen kehittämisessä.

Kuva 1. Apteekkien HaiPro-järjestelmään syyskuusta 2021 heinäkuuhun 2024 (n= 956) raportoimat biologisiin lääkkeisiin liittyvät lääkityspoikkeamat. Useimmiten määräyspoikkeama havaitaan ja korjataan apteekissa ennen kuin se saavuttaa potilaan. Suurin osa sekä määräys- että toimituspoikkeamista liittyivät joko annostukseen, antolaitteeseen, lääkemuotoon tai lääkEVahvuuteen.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka biologisia lääkkeitä koskevien ilmoitusten osuus kokonaisaineistossa on pieni, niiden merkitys korostuu meneillään olevan uudistuksen vuoksi ⁽³⁾. Koska biologiset lääkkeet eroavat pienmolekyylisistä lääkkeistä, erityistä huomiota tulee

kiinnittää moniammatillisiin neuvonta- ja ohjauskäytäntöihin.

Apteekkien farmaseuttisella henkilöstöllä on keskeinen rooli poikkeamien tunnistamisessa. Kun opitaan tunnistamaan prosessin

riskikohdat, voidaan vaaratilanteita ehkäistä niin, etteivät ne saavuttaisi potilasta.

Valo-raporttien avulla voidaan tukea turvallisten käytäntöjen kehittämistä apteekkeissa ja moniammatillista yhteistyötä.

LÄHTEET

- World Health Organization 2023: Medication without harm: policy brief, ISBN 978-92-4-006276-4
- Mäkinen E. & Koskenkorva T et al. Promoting outpatient medication safety in Finland: A mid-term review of a national medication safety programme for community pharmacies (2021-2026). *Health Policy*. 2025
- Kyllönen HMA, Alho E, Lindqvist S ym.: Biologisten lääkkeiden apteekkiavuidossa onnistuminen edellyttää terveydenhuollon ja apteekkien yhteistyötä. *Duodecim* 2025;141:905-12
- Suomen Apteekkariliitto: Valo-raportti 2/2024 – Biologiset lääkkeet, 2024 <https://valo.apteekki.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/julkaisut-ja-raportit/>

YHTEYSTIEDOT

Henna Kyllönen, henna.kyllonen@apteekkariliitto.fi

KIITOKSET

Awanic Ltd (HaiPro), Ulla Raappana-Jänis (Apteekkariliitto) ja jokainen HaiPro-ilmoittaja ja käsittelijä apteekissa tärkeästä lääkitysturvallisuustyöstäsi!

valo.apteekki.fi

